

روایت معاون وزیر صمت از نبرد صنعت با ناترازی انرژی و برنامه بازسازی واحدهای آسیب‌دیده

خط قرمز ما تعطیلی صنایع است

بازسازی کوره شماره ۸ در شرکت فولاد مبارکه ۱

• گفت و گو •

ناترازی انرژی دیگر صرفاً یک مسأله در حوزه تأمین برق و گاز نیست؛ برای بخش صنعت، این ناترازی به مسأله‌ای مستقیم در تولید، استمرار فعالیت واحدها، حفظ زنجیره‌های تأمین و حتی آینده سرمایه‌گذاری تبدیل شده است. امسال مصرف انرژی، از نگاه بخش صنعت با محدودیت‌هایی کم‌سابقه همراه بود؛ برنامه‌ای که در مقطعی محدودیت ۸۵ درصدی برای صنایع را در بر می‌گرفت و می‌توانست بخش قابل توجهی از ظرفیت تولید کشور را تحت تأثیر قرار دهد. در چنین شرایطی، مذاکرات میان وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو برای تغییر نحوه اعمال محدودیت‌ها آغاز شد و جلسات متعددی در سطوح مختلف برگزار شد تا راهکاری برای کاهش فشار اولیه‌ای شکل گرفت که براساس آن محدودیت برق حداکثر به یک روز کاهش پیدا کند و حدود ۴۰۰ مگاوات برق مازاد نیز برای این بخش در نظر گرفته شود. اما مسأله تنها به مذاکرات میان دو وزارتخانه محدود نماند. در روز صنعت و معدن،

موضوع محدودیت‌های انرژی و آثار آن بر تولید در حضور رئیس جمهوری نیز مطرح شد؛ نشست‌هایی که در آن، تعطیلی و خاموشی صنایع به عنوان یک خط قرمز مورد تأکید قرار گرفت. پس از این جلسه، مسیر دیگری برای مدیریت محدودیت‌ها شکل گرفت و مقرر شد با استفاده از ظرفیت‌های مختلف، حدود ۳ هزار مگاوات برای صنعت تأمین شود و همزمان خود واحدهای صنعتی نیز در مدیریت مصرف و برنامه‌ریزی تولید مشارکت داشته باشند تا بتوان ناترازی حدود ۵ هزار مگاواتی اعمال شده بر صنعت را مدیریت کرد. با این حال، فاصله میان آنچه روی کاغذ توافق شده و آنچه در عمل به صنعت می‌رسد همچنان قابل توجه است. از مجموع ۳ هزار مگاواتی که قرار بود برای صنعت تأمین شود، متوسط برق اختصاص یافته تاکنون حدود ۷۰۰ مگاوات بوده و در برخی مقاطع به ۸۰۰ مگاوات نیز رسیده است. همین میزان نیز باعث شده در بسیاری از شهرک‌های صنعتی، بویژه شهرک‌های بحرانی، سطح محدودیت کنترل شود و در برخی صنایع بزرگ و انرژی‌بر، محدودیت‌های شبانه کاهش پیدا کند؛ اما

همچنان صنایع انرژی‌بر با محدودیت‌های سنگین مواجه‌اند و محدودیت ۷۰ درصدی در این بخش و حدود ۱۴ درصدی در صنایع کوچک، تصویری از فشار موجود بر تولید ارائه می‌دهد. از سوی دیگر، چالش‌هایی درباره محدودیت‌های گاز در فصل سرما نیز از هم‌اکنون مطرح شده و تلاش بر این است که واحدهای صنعتی بتوانند با حداکثر ظرفیت ممکن تا آبان‌ماه تولید کنند تا برای مواجهه با فصل سرد آمادگی بیشتری داشته باشند. اما چالش در صنعت فقط به ناترازی انرژی محدود نمی‌شود. در پی شرایط اخیر، بیش از ۳ هزار واحد صنعتی نیز آسیب دیده‌اند؛ واحدهایی که خسارت آنها هم در حوزه ریالی و هم ارزی قابل توجه بوده است. برای این واحدها، یک سازوکار دو مرحله‌ای طراحی شده است. در مرحله اول، واحدهای آسیب‌دیده پس از معرفی ادارات کل استانی، به ستاد تسهیل و کارگروه‌های استانی ارجاع می‌شوند تا مشکلاتی که در حال‌حاضر آنهاست، به ستادها قابل حل‌است، در کوتاه‌ترین زمان برطرف شود. در مرحله دوم، واحدها پس از ارائه گزارش کارشناسی رسمی وارد فرآیند حمایت‌های گسترده‌تری شوند.

دولت تصویب و ابلاغ شد تا بخشی از التهاب‌هایی را که ممکن بود در زنجیره‌های تولید به دلیل تغییر سیاست ارزی ایجاد شود، جبران و آسیب‌ها را به حداقل برساند. چهار گروه از صنایع را به عنوان صنایع آسیب‌پذیر شناسایی کردیم. گروه اول، واحدهایی بودند که از فرآیند ۱۰۰۰۰ ترخیص استفاده کرده بودند؛ یعنی ۹۰ درصد کالا را ترخیص و حتی فروخته بودند، اما برای تسویه ۱۰ درصد باقی‌مانده باید با نرخ جدید ارز اقدام می‌کردند. گروه دوم واحدهایی بودند که از نالار اول به نالار دوم منتقل می‌شدند. گروه سوم، صنایعی بودند که مواد اولیه خود را از بورس کالا تأمین می‌کردند و تغییر سیاست ارزی بر قیمت مواد اولیه آنها اثر می‌گذاشت. گروه چهارم نیز واحدهایی بودند که مواد اولیه یا تجهیزات خود را از بازرگانان شناخته‌شده تهیه می‌کردند و در نتیجه تغییر قیمت ارز، با آسیب مواجه شدند. بر اساس گزارشی که از بانک مرکزی دریافت کردیم، تا حدود اردیبهشت‌ماه بیش از ۷۰۰ همت تسهیلات در این چارچوب پرداخت شده بود. اما نکته مهم این است که حدود ۶۰ درصد از فهرست واحدهایی که ما معرفی کرده بودیم، از این تسهیلات بهره‌مند نشدند و تنها حدود ۴۰ درصد توانستند از آن استفاده کنند. از سوی دیگر، عمده دریافت‌کنندگان، واحدهای بزرگ بودند. حتی برخی واحدها توانستند ۱۵ یا ۱۶ مرتبه تسهیلات دریافت کنند، در حالی که بسیاری از واحدهای کوچک و متوسط در عمل نتوانستند از این منابع استفاده کنند. نکته دیگر این است که حدود ۵۰ درصد تسهیلات پرداخت‌شده، ابزارهای تعهدی بوده و تسهیلات ریالی مستقیم محسوب نمی‌شود. بنا بر این مسأله ما صرفاً رقم پرداختی نیست؛ مسأله این است که بخش قابل توجهی از واحدهای معرفی شده، بویژه واحدهای کوچک و متوسط، در عمل به منابع دسترسی پیدا نکرده‌اند. در همین راستا، توافق اولیه‌ای با بانک مرکزی شکل گرفته تا خارج مالی در حال پیگیری است. او می‌گوید: «استفاده از ظرفیت صندوق صنایع پیشرفته، افزایش سرمایه، استفاده از منابع رسوب‌شده سازمان صنایع کوچک و وجود اداره‌شده برای تسهیلات دولتی، مذاکره با بانک صنعت و معدن و همچنین برخی حمایت‌های مالیاتی از جمله مواردی است که در این بسته پیش‌بینی شده است. انتشار اوراق اوراق اری تا سقف ۶ میلیارد دلار و انتشار اوراق گواهی سپرده خاص تا سقف ۵۰ همت نیز از دیگر ابزارهایی است که برای تأمین مالی واحدهای صنعتی مورد توجه قرار گرفته است. مشروح گفت‌وگو را ادامه می‌خوانید.

یکی از اقدامات مهم در این بخش، توافق با کانون کارشناسان و قوه قضائیه برای انجام رایگان کارشناسی رسمی است تا هزینه این مرحله بر دوش واحدهای آسیب‌دیده قرار نگیرد. حمایت‌ها نیز تنها به یک مسیر محدود نشده است. روایت سعید شجاعی، معاون وزیر صمت نشان می‌دهد در حوزه ارز، اولویت‌دهی به واحدهای آسیب‌دیده در زمینه سهمیه، بهینه‌سازی و صف تخصیص ارز دنبال شده و در حوزه ریالی نیز بسته‌ای از حمایت‌های مالی در حال پیگیری است. او می‌گوید: «استفاده از ظرفیت صندوق صنایع پیشرفته، افزایش سرمایه، استفاده از منابع رسوب‌شده سازمان صنایع کوچک و وجود اداره‌شده برای تسهیلات دولتی، مذاکره با بانک صنعت و معدن و همچنین برخی حمایت‌های مالیاتی از جمله مواردی است که در این بسته پیش‌بینی شده است. انتشار اوراق اوراق اری تا سقف ۶ میلیارد دلار و انتشار اوراق گواهی سپرده خاص تا سقف ۵۰ همت نیز از دیگر ابزارهایی است که برای تأمین مالی واحدهای صنعتی مورد توجه قرار گرفته است. مشروح گفت‌وگو را ادامه می‌خوانید.

در حوزه فناوری و صنایع دانش‌بنیان چه برنامه‌ای در وزارت صمت دنبال می‌شود؟

در حوزه توسعه فناوری و صنایع دانش‌بنیان، اقدامات متعددی در دو سطح دنبال شده است. بخشی از این اقدامات مربوط به ریل‌گذاری و ایجاد چارچوب‌هاست و بخش دیگر به اجرای برنامه‌هایی مربوط می‌شود که اکنون وارد مرحله عملیاتی شده‌اند. در مجموع، ۹ محور اصلی در این حوزه دنبال می‌کنیم. محور اول، حمایت هدفمند از داخلی‌سازی اقلام فناورانه راهبردی است. مطابق برنامه هفتم، باید سالانه ۱۰ درصد داخلی‌سازی اقلام فناورانه افزایش پیدا کند. آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی این برنامه تدوین شده و در ادامه ۲۵۰ پیشنهاد دریافت و ارزیابی شد که در نهایت ۶۹ قلم فناورانه راهبردی در حوزه‌هایی مانند مواد پیشرفته، برق، الکترونیک، تجهیزات پزشکی، هوش مصنوعی، صنایع شیمیایی، دارو و واکنش‌شناسی شدند. فرآیند ارزیابی نگاه‌های متقاضی داخلی‌سازی نیز انجام شده و وارد

عمل آسیب‌دیده‌اند. با توجه به حجم خسارت‌های ریالی و ارزی، در مرحله اول این واحدها با معرفی ادارات کل استان‌ها به ستاد تسهیل و کارگروه‌های تسهیل استان ارجاع شدند تا مواردی که در حیطه اختیارات این ستادهاست، در همان مرحله اول برطرف شود. در مرحله دوم، بر اساس مصوبه ستاد بازسازی که ریاست آن با معاون اول رئیس‌جمهور است، مقرر شد گزارش کارشناسی رسمی توسط دو کارشناس رسمی تأیید شود تا واحدها وارد فرآیند حمایتی شوند. خوشبختانه این فرآیند با سرعت مطلوبی در حال انجام است. یکی از اتفاقات مهم این بود که با کانون کارشناسان و قوه قضائیه توافق شد کارشناسی رسمی برای این واحدها به صورت رایگان انجام شود؛ بنابراین هزینه کارشناسی نباید برعهده واحد صنعتی باشد.

بعد از کارشناسی، چه مرحله‌ای را برای دریافت این حمایت‌ها باید طی کنند؟

در حوزه ارزی، موضوع را در وزارت صمت دنبال کردیم تا اگر واحدهای آسیب‌دیده در حوزه سهمیه، بهینه‌سازی یا صف تخصیص ارز با محدودیتی مواجه شدند، برای آنها اولویت در نظر گرفته شود. این مصوبه توسط کمیته ارزی وزارتخانه تصویب شد و اکنون فرآیند اجرای آن را پیگیری می‌کنیم. در حوزه ریالی نیز مصوبه‌ای در ستاد بازسازی به تصویب رسید. بخش قابل توجهی از مواد این مصوبه نیازمند تصویب سران قوا بود که از این مسیر نیز در حال پیگیری است و امیدواریم به‌زودی ابلاغ شود. در این بسته، صندوق صنایع پیشرفته وزارتخانه به عنوان یکی از مراجع تأمین مالی مورد توجه قرار گرفته و حدود ۲۵ همت اوراق نیز به عنوان افزایش سرمایه برای آن دیده شده است. علاوه بر این، توافق‌هایی انجام شده تا بتوانیم از رسوب منابع سازمان صنایع کوچک و وجوه اداره‌شده برای تسهیلات‌دهی استفاده کنیم که در این زمینه توافقات اولیه با بانک صنعت و معدن نیز انجام شده است. در حوزه مالیاتی نیز با وزارت اقتصاد درباره

هدف ما این است که حداکثر تولید ممکن را تا آبان‌ماه داشته باشیم تا بتوانیم فصل سرما و محدودیت‌های احتمالی گاز را نیز مدیریت کنیم.

وضعیت واحدهای صنعتی آسیب‌دیده از جنگ‌های تحمیلی چگونه است و چه حمایت‌هایی برای آنها در نظر گرفته شده است؟

بیش از ۳ هزار واحد صنعتی در

مرحله اجرا شده است. محور دوم، تقویت تحقیق و توسعه صنعتی است. در حال حاضر ۶۷۲۲ پروانه فعالیت تحقیق و توسعه برای واحدهای واجد شرایط وجود دارد. تلاش کرده‌ایم این شبکه را وارد یک فرآیند ارزیابی و رتبه‌بندی کنیم و مشوق‌ها و قوانین مختلف، از جمله اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، را به واحدهای دارای عملکرد واقعی در این حوزه متصل کنیم.

با همکاری سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران، تاکنون ۱۹۹ واحد صنعتی، معدنی و تجاری، واحدهای تحقیق و توسعه خود را مورد ارزیابی قرار داده‌اند و این فرآیند وارد فاز اجرا شده است. همچنین با معاونت علمی همکاری مشترکی برای هدفمند کردن اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در حال انجام است. محور سوم، تسهیل رفع تعهد ارزی صادرکنندگان محصولات فناورانه است. در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ در مجموع ۲۰۷ کد تعرفه فناورانه مشمول این موضوع شدند و برای آنها تا سقف ۱۵ ماه افزایش مهلت رفع تعهد ارزی و معافیت ۲۰ درصدی برای صادرکنندگان مشمول در نظر گرفته شد.

محور چهارم، ارتقای بهره‌وری صنعت و معدن با محوریت فناوری، هوشمندسازی و مدیریت بهینه منابع است. در این برنامه ۱۱ شاخص اختصاصی برای سنجش بهره‌وری در صنعت و معدن تعریف شده که مصرف انرژی، نرخ بهره‌برداری از ظرفیت تولید، سهم محصولات با فناوری متوسط و بالا، کاهش خام‌فروشی، شدت کربن و بازافت از جمله آنهاست. محور پنجم، تدوین برنامه عملیاتی کاربردی‌سازی

هوش مصنوعی است. این برنامه در مجموعه بالادست نیز تصویب شده و دبیرخانه آن معاونت علمی است. در این برنامه ۵۰ پروژه متوسط و بزرگ در مقیاس هوش مصنوعی هدف‌گذاری شده است. همچنین توانمندسازی ۱۰۰ مدیر و ۵۰ متخصص نیز در دستور کار قرار گرفته و فرآیند اجرای آن آغاز شده است. محور ششم، گواهی تحول دیجیتال صنعتی است. هدف این است که واحدهای صنعتی براساس یک معیار مشخص شناسایی شوند و سپس مشوق‌ها و حمایت‌ها به شکل هدفمند به سمت واحدهایی هدایت شود که مسیر تحول دیجیتال را طی می‌کنند. محور هفتم، حمایت از تجاری‌سازی اختراعات است. آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۳۵ قانون حمایت از مالکیت صنعتی که سال‌ها معطل مانده بود، ماه گذشته به تصویب دولت رسید و وارد فرآیند اجرا شد. در این آیین‌نامه، سازوکار تجاری‌سازی اختراعات و عبور از مرحله ثبت اختراع به بازار دیده شده است. محور هشتم، نوسازی و بازسازی صنایع دارویی است. بر اساس بند «ج» ماده ۷۱ برنامه هفتم، برنامه‌ای در این حوزه تدوین شده و فرآیند نهایی آن در حال انجام است. این برنامه می‌تواند بویژه در حوزه شرکت‌های دانش‌بنیان و انتقال واقعی فناوری اثرگذار باشد. محور نهم نیز تکمیل زیست‌بوم نهادهای فناوری و صنایع دانش‌بنیان است. در این راستا انجمن تحول دیجیتال و هوش مصنوعی صنعت و معدن تأسیس شده که اکنون به عنوان بازوی مشورتی وزارتخانه فعالیت می‌کند. همچنین انجمن ملی همگن شرکت‌های صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان و انجمن ملی واحدهای پیشگام تحقیق و توسعه نیز شکل گرفته‌اند. هدف این است که این انجمن‌ها با ایفای نقش مشورتی، بتوانند در هدایت برخی پروژه‌های پیشران نیز نقش آفرینی کنند و نقش واقعی بخش خصوصی در این حوزه تقویت شود.

بیش از ۳ هزار واحد آسیب‌دیده وارد مسیر بازسازی و بازگشت این واحدها به تولید، اشتغال، زنجیره تأمین و تاب‌آوری صنعت را تقویت می‌کند

بیش از ۳ هزار واحد آسیب‌دیده وارد مسیر بازسازی و بازگشت این واحدها به تولید، اشتغال، زنجیره تأمین و تاب‌آوری صنعت را تقویت می‌کند

• برش •

اگر بخواهید عملکرد دو سال و نیم اخیر را در حوزه فناوری جمع‌بندی کنید، مهم‌ترین دستاورد چیست؟

۹ این محور علمی، برنامه‌ای است که طی دو سال تا دو سال و نیم اخیر در حوزه فناوری و دانش‌بنیان دنبال کرده‌ایم. همان‌طور که اشاره کردم، این اقدامات در دو سطح قابل دسته‌بندی هستند: یک سطح، ریل‌گذاری و ایجاد زیرساخت‌ها و چارچوب‌های لازم است و سطح دیگر، اجرای برنامه‌هایی است که اکنون وارد مرحله عملیاتی شده‌اند. هدف این است که این ریل‌گذاری‌ها صرفاً در حد تصویب و تدوین باقی نماند و بتوانیم آنها را به نتایج عملی در صنعت برسانیم.

مصوبه حمایت از صنایع که به مصوبه ۷۰۰ همتی معروف شده، چه وضعیتی دارد؟ چرا بخش بزرگی از صنایع کوچک بی‌نصیب ماندند؟

این مصوبه در پی سیاست ارزی